

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐

สารธรรมของพระพุทธรูปเจ้าทุก ๆ พระองค์

งานคือการปฏิบัติธรรมในครั้งพุทธกาลมีเครื่องยืนยัน แสดงขึ้นเป็นจำนวนมาก แก่ผู้ปฏิบัติทั้งหลายที่ทำงานเสร็จสิ้นลงไป หมดภาระในงานทั้งหลายที่เกี่ยวกับการถอด ถอนกิเลสอันเป็นภัยแก่จิตใจ ท่านแสดงบทรธรรมไว้ว่า วุสิตํ พุรหมจรรย์ กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตถตตยาติ ปชานาติ. คือพรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้ว งานได้เสร็จสิ้นแล้ว งานอื่นที่จะทำให้ง่ายไปกว่านี้ไม่มี นี่เป็นเครื่องประกาศในผู้ปฏิบัติด้วย สนุกปฏิญโก คือรู้ขึ้น มาเอง เห็นขึ้นเอง เพราะงานของตนที่เกี่ยวข้องเนื่องมาโดยลำดับตั้งแต่ชั้นหยาบจนถึงชั้น ละเอียดและละเอียดสุด ได้หลุดพ้นไปจากจิตใจหมดโดยสิ้นเชิงแล้วประกาศธรรมบทนี้ ขึ้นมา ว่าการประพฤติพรหมจรรย์หรือการปฏิบัติธรรม หรืองานของธรรมได้เสร็จสิ้น ลงไปแล้ว งานอื่นที่จะทำให้ง่ายไปกว่านี้ไม่มี คือได้รู้รอบขอบชิดหมดแล้ว

งานการปฏิบัติธรรมมีวันเสร็จสิ้น มีวันจบลงไปได้ ไม่ยืดเยื้อไม่ช้า ๆ ซาก ๆ ตลอดไปตั้งกับตั้งกัลป์จนหาที่ยุติไม่ได้ เหมือนงานของกิเลสสูงสัตว์โลกให้ท่องเที่ยวนี้ เลย งานนี้ไม่มีทางสุดสิ้น ถ้าปล่อยให้กิเลสสูงไปสักเท่าไรก็ต้องถูกจองอยู่เช่นนั้น สถานที่ที่จะยุติเสร็จสิ้นลงไปปลดเปลื้องอำนาจออกจากสัตว์โลกหมดแล้ว สัตว์โลกทั้งหลายได้รับอิสระตั้งแต่บัดนี้ต่อไป....ไม่มี มีแต่ครอบกันอยู่เช่นนั้นทุกดวงวิญญาน ด้วยอำนาจแห่งธรรมชาติที่วานี้แล งานนี้จึงหาที่ยุติไม่ได้ หาที่สิ้นสุดไม่ได้ ไม่มีจุด หมายปลายทาง ไม่มีจุดที่จะยืนตัวหรือจุดที่เสร็จสิ้นลงไปได้ ผิดกันกับงานของธรรมที่ผู้ บำเพ็ญทั้งหลายบำเพ็ญ เมื่อเต็มภูมิแล้วยุติ คำว่าเต็มภูมิก็คือกำลังของธรรมมีเต็ม ที่แล้ว สังหารสิ่งที่แทรกสิงอยู่ภายในจิตใจอันพาให้ท่องเที่ยวเกิดแก่เจ็บตาย อยู่ไม่หยุด ถอยนั้น ให้สิ้นลงไปเสียจนไม่มีเหลือ ก็เรียกว่าสิ้นสุด

งานของธรรมจึงมีเวลาสิ้นสุดได้ ถ้าผู้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติจริง ๆ ไม่ว่าจะครั้งใดไม่ ว่าครั้งพระพุทธรูปเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ ตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ขอให้ได้ประพฤติ ปฏิบัติตามหลักแห่งสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วนี้เถิด จะไม่มีคำว่ากาลสถานที่ ไกลไกล เพราะเป็นสังขธรรมคือความจริงประจำใจอยู่ตลอดเวลา ประหนึ่งว่าทำท่ายอยู่ ภายในหัวใจของเราทุกดวงที่พอจะทราบได้ ก็คือมนุษย์เรา เช่น ทุกข์ก็ประกาศอยู่ภายในกายในจิต เฉพาะอย่างยิ่งภายในจิต ซึ่งออกจากเรื่องของสมุทัยคือกิเลสล้วน ๆ ผลิต ขึ้นมา นี่ประกาศกังวานอยู่ตลอดเวลา ไม่มีคำว่าอิดทิวอ่อนเพลียก็คือกิเลสทำงานนั้น แล

ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีธรรมเป็นเครื่องชำระซักฟอก หรือคัดค้านต้านทาน หรือสังหารกัน ไม่เช่นนั้นธรรมชาตินี้จะไม่มีความเสร็จสิ้นลงมาจากจิตใจของสัตว์โลกให้ได้รับอิสระได้เลย ธรรมจึงเป็นคู่บ้านคู่เมือง คู่โลกคู่สงสาร จำเป็นเรื่อยมาแต่กับได้กลับไปใดชาติอันนี้ไปไม่ได้ ถ้าขาดธรรมแล้วก็เรียกว่าสัตว์โลกจะหาที่อยู่ไม่ได้ เพราะไม่มีช่องทางที่จะเป็นไปเพื่อความยุติ เพื่อความเต็มภูมิอำนาจวาสนาของตน เพราะการสร้างความดีทั้งหลายจากอรรถธรรมที่ท่านแนะนำสั่งสอนแนวทางเอาไว้ และได้บำเพ็ญความดีมีการให้ทาน รักษาศีล ภาวนา เรื่อยมา ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างความดีไว้ เพื่อย่นวิญจกรวิญจิจิตให้สิ้นเข้ามาเป็นลำดับลำดับ

ด้วยเหตุนี้พระพุทธรเจ้าทั้งหลายจึงได้มาตรัสรู้เป็นลำดับลำดับกันมา เรียกว่าเป็นคู่กันมากับโลกหรือกับกิเลส คือธรรมนั้นละเป็นคู่แก้ไขเป็นคู่ต่อสู้เป็นคู่สังหาร หรือชะล้างกันมาเป็นลำดับลำดับ สัตว์โลกจึงพอมีทางให้ผ่านพ้นไปได้ หรือหนักก็กลายเป็นเบาลงได้ เพราะอำนาจแห่งธรรมเป็นเครื่องบรรเทาเป็นอย่างน้อย และเป็นเครื่องสังหารเป็นอย่างมาก เรียกว่าสุดจิตสุดคิดสุดอรรถสุดธรรม ด้วยการสร้างบารมีเต็มภายในจิตใจแล้วกิเลสก็พังลงไป นี้เรียกว่าถึงจุดหมายปลายทางแล้ว ด้วยอำนาจแห่งธรรมที่ตนบำเพ็ญมา

พระพุทธรเจ้าที่ได้ตรัสรู้มานั้นนับจำนวนไม่ได้ ในตำราท่านบอกไว้ว่ามากจนเราธรรมดานี้คิดน่านับไม่ได้เลย เรื่อยมาพูดเพียงว่าเป็นล้าน ๆ ๆ ๆ ยังมากกว่านั้นอีกเพราะโลกนี้มีมานานสักเท่าไร เรื่องของธรรมก็มีมานานอย่างนั้นเหมือนกัน เป็นแต่เพียงว่าเป็นวรรคเป็นตอน ไม่เป็นพื้นสายยาวเหยียดมาโดยลำดับลำดับ เหมือนกิเลสภายในจิตของสัตว์โลกเท่านั้น นี่ต่างที่ตรงนี้ คือระยะใดที่พระพุทธรเจ้ามาตรัสรู้ธรรม ก็เท่ากับมีหมอมียามารักษาโรค คนไข้ก็มีหวังที่จะบรรเทาและหายจากโรคจากภัยไปได้ ถ้าไม่ใช่โรคสุดวิสัยดังที่เราทั้งหลายก็ทราบกันอยู่แล้ว นี่มีทางที่จะเป็นไปได้อีก มีหวังสำหรับคนไข้ เพราะมีหมอ เพราะมียา

ถ้าไม่มีเลย ปล่อยให้แต่โรคภัยไข้เจ็บเหยียบย่ำทำลายแล้ว จะไม่มีวันปลงวางลงได้ มีแต่ความทุกข์ความทรมานอย่างเดียว เพราะนอกจากโรคที่เป็นอยู่โดยลำพังแล้ว ยังมีสิ่งที่แสดงโรคเข้าไปอีก ทำให้เพิ่มปริมาณเข้าไปจนหาจุดหมายปลายทางไม่ได้ นอกจากตายเสียเท่านั้น

ธรรมจึงเป็นความจำเป็นสำหรับโลกโดยหลักธรรมชาติ ใครจะเชื่อว่าธรรมมีก็ตาม ไม่มีก็ตาม แต่ธรรมก็เป็นหลักธรรมชาติของตน ไม่ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือไม่เชื่อของผู้ใด เพราะไม่เป็นน้อยเป็นบ่อของใครทั้งนั้น แต่เป็นหลักความจริงอันหนึ่งที่มีอยู่ประจำโลกนี้ ผู้มีความเฉลียวฉลาดท่านก็ซัดค้นขึ้นมา ค่อยๆ เชื้อขึ้นมาบำเพ็ญขึ้นมา จน

ปรากฏขึ้นเป็นองค์แรกก็คือพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ พอท่านค่อยเชี่ยวชาญของจริง ในหลักธรรมชาตินั้นขึ้นมาปรากฏที่พระทัยคือใจโดยสมบูรณ์แล้ว ก็ได้นำธรรมที่ ประจักษ์ในพระทัยนั้นแหละออกสั่งสอนโลก ซึ่งผู้มีอำนาจวาสนาบุญญาภิสมภารนั้น มี จำนวนไม่น้อยในแต่ละสมัย ๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นมาแต่ละพระองค์ ๆ

เมื่อทรงอุบัติขึ้นมาแล้ว ก็เท่ากับฝนโปรยลงมารดต้นไม้ใบหญ้าให้สดเขียว งดงามขึ้นเป็นลำดับลำดับ บรรดาสัตว์ทั้งหลายที่มีภูมิวิสาสนาแก่กล้าสามารถที่จะได้หลุด พ้นไปด้วยอรรถด้วยธรรมอยู่แล้ว พอได้ยินได้ฟังอรรถธรรม ซึ่งเป็นของจริงร้อย เเปอร์เซ็นต์จากพระทัยของพระพุทธเจ้าองค์นั้น ๆ ก็แย้มออกทันที เหมือนกับดอกบัวที่ รอจะบานอยู่แล้ว จิตที่รอกับธรรมอยู่แล้ว ที่จะรู้จะเห็นตามหลักความจริงเต็มเม็ดเต็ม หน่วยก็เช่นเดียวกัน ท่านจึงเรียกว่า อุกมภูติญญ วิปจิตัญญ สัตว์โลกทั้งสองประเภทนี้ มีประจำโลกมาได้ขาดวรรคขาดตอนเลย เป็นแต่เพียงว่ามีมากมีน้อย

เฉพาะอย่างยิ่งเวลาที่พระพุทธเจ้าจะมาตรัสรู้นั้นแหละ มาพอเหมาะกับจังหวะที่ สัตว์โลกประเภทที่จะหลุดพ้นมีจำนวนมากนี้พอดี ถ้าเป็นผลไม้ก็เป็นผลไม้ชนิดหัวปี นี้ เป็นอย่างนั้น ก็มาแนะนำสั่งสอน ผู้ที่มีระดับต่ำกว่านั้นก็ค่อยกระเตื้องขึ้นมา ๆ เพราะ การได้ยินได้ฟัง การสร้างคุณงามความดีด้วยอำนาจแห่งการให้ทาน รักษาศีล ภาวนา เพราะทราบว่ามีบาปมีบุญ มีคุณมีโทษ จากพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนเรียบริ้อยแล้ว ย่อมมีความสนใจใคร่ต่อการปฏิบัติความดี ความดีนั้นย่อมจะเจริญรุ่งเรืองขึ้นโดย ลำดับภายในจิตใจของผู้บำเพ็ญนั้น ๆ แล้วก็เป็นการสร้างบารมีให้เสริมต่อขึ้นเป็นลำดับ ลำดับ ขึ้นระดับนั้นระดับนี้เรื่อยไป

เพราะฉะนั้นผู้ที่ได้บรรลุธรรมตามเสด็จพระพุทธเจ้าทัน จึงมีจำนวนมากต่อมาก ในพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ที่มาตรัสรู้ขึ้น และนอกจากนั้นท่านผู้บำเพ็ญความดีทั้ง หลายที่ยังไม่หลุดพ้น ก็ค่อยเลื่อนชั้นเลื่อนภูมิขึ้นมาเป็นลำดับลำดับ นี้สัตว์โลกทั้งหลาย มีหวังอย่างนี้ที่จะได้หลุดพ้น เมื่อมีพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์มาโปรดสัตว์ ท่านจึงว่า โปรดสัตว์โปรดอย่างนี้เอง ดูเอาฟังเอา พอพระพุทธเจ้าพระองค์นี้ปรินิพพานไป ศาสนาหมดไป ธรรมแม้จะมีอยู่ก็ไม่มีใครหยิบยกขึ้นมาชี้แจงแสดงบอกสอน และพอดี กับจังหวะที่สัตว์โลกกำลังมีตบอดมีจำนวนมาก ไม่สนใจต่ออรรถต่อธรรมต่อบุญต่อบาป ทั่ว ๆ ที่สิ่งเหล่านี้มีอยู่ แต่สนใจไปตามความอยากความทะเยอทะยาน อันเป็น เรื่องของกิเลสซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจเป็นลำดับลำดับไป เพราะฉะนั้นกิเลสภายในจิตใจ ของสัตว์จึงไม่เป็นการเป็นสมัย เหมือนพระพุทธเจ้าที่ได้ตรัสรู้เป็นกาลเป็นสมัยนั้น นี้ ผิดกันที่ตรงนี้ แม้พระพุทธเจ้าองค์นั้นมาตรัสอีกก็ทำนองเดียวกัน ๆ สัตว์โลกจึงมีทางที่ จะหลุดพ้นไปได้เป็นลำดับลำดับ เพราะอำนาจแห่งความดีเป็นเครื่องปลดปล่อยเป็น

เครื่องบรรเทา จนกระทั่งถึงได้สิ้นทุกข์ไปโดยสิ้นเชิง ด้วยอำนาจแห่งธรรมคือความดีทั้งหลายที่ตนได้บำเพ็ญ ซึ่งเนื่องมาจากการได้ยินได้ฟังจากพระพุทธเจ้าทั้งนั้น

ที่นี่ย่นเข้ามาถึงพระพุทธเจ้าของเราที่มาตรัสรู้นี้ก็เช่นเดียวกัน พอตรัสรู้ที่แรกเท่านั้นก็ทรงเล็งญาณแล้ว ฟังซิ นี่แหละพระญาณของพระพุทธเจ้า มีประจำทุก ๆ พระองค์ที่พอเหมาะพอสม ซึ่งจะพิจารณาดูสัตว์โลกว่ารายใดควร รายใดไม่ควร ไกลไกลขนาดไหน ช้าเร็วเพียงใด ทรงพิจารณาด้วยพระญาณแล้วก็หยั่งทราบ ดังที่ทรงเล็งญาณดูดาบสทั้งสองที่เคยเป็นครูเป็นอาจารย์ท่านมา ในครั้งที่ทรงบำเพ็ญคือ อุทกดาบสและอาหารดาบส ก็ทรงทราบว่าได้สิ้นไปเสียแล้วตั้งแต่วานนี้ น่าเสียดาย ถ้ายังมีชีวิตอยู่ ก็ ๒ องค์นี้แหละจะเป็นอันดับหนึ่งในการบรรลุธรรมตามพระพุทธเจ้า หรือว่าเป็นปฐมสาวก

เมื่อทรงเล็งญาณเห็นว่าสุดวิสัยที่จะแก้ไขได้แล้ว จึงได้หันไปทางเบญจวัคคีย์ทั้งห้า นี่เป็นปฐมฤกษ์ของการตรัสรู้แห่งพระพุทธเจ้า ด้วยการมาแสดงธรรมโปรดเบญจวัคคีย์ทั้งห้านี้ ซึ่งพร้อมแล้วเพราะเป็นประเภทอุคฆฏัตถุญญ พร้อมทั้งจะบรรลุธรรมได้อย่างรวดเร็วในเมื่อธรรมของพระพุทธเจ้าเข้าสู่ใจเท่านั้น ในหลักธรรมท่านก็แสดงไว้แล้วในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร นี่คือองค์แห่งอริยสัจที่เป็นเครื่องลั่นกรองสัตว์ทั้งหลาย หรือจิตของสัตว์ผู้ใคร่ต่อธรรม ให้ได้หลุดพ้นไปได้โดยไม่ต้องสงสัย อริยสัจนี้จึงเป็นความสำคัญมาก ทุกข์ อริยสัจ นี่ย่อย ๆ ลงมา สมุทัย อริยสัจ นิโรธ อริยสัจ และมคฺค อริยสัจ นี้ธรรม ๔ ประเภทนี้

เมื่อพระองค์ทรงแสดงให้เห็นในสิ่งที่ผิด กามสุขัลลิกานุโยค และอัตตกิลมณานุโยค ทั้งสองประเภทนี้เป็นทางผิด ไม่ใช่ทาง แล้วก็แสดงทางที่ถูกต้องตั้งตามอันเป็นทางที่เหมาะสมกับการบรรลุธรรมได้โดยไม่ต้องสงสัย จึงยกมัชฌิมาปฏิปทาอันเป็นเรื่องของมรรคขึ้น พร้อมกับการแสดงทุกข์ สมุทัย ให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นโทษเป็นภัยจะแก้ไขด้วยวิธีใด ได้ทรงแสดงมรรคอริยสัจจะขึ้นมา ในธรรมจักรท่านแสดงเป็นเชิงตั้งปัญหาถาม แล้วพระองค์ก็ทรงแสดงเอง เช่น เสขยถิติ มรรคนั้นคืออะไร เป็นอย่างไร นั่นถ้าแปลออกจากคำถามแล้ว คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปो เรื่อยไปเลย อธิบายถึงเรื่องสัมมาทิฐิคือปัญญาความเฉลียวฉลาด สัมมาสังกัปปก็เช่นเดียวกัน จนกระทั่งถึงสัมมาสมาธิ นี่คือองค์ของมรรค เป็นเครื่องแก้เป็นเครื่องสังหารสมุทัย คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เป็นสำคัญ

เมื่อทรงแสดงให้เห็นเบญจวัคคีย์ทั้งห้าให้ทราบอย่างถึงใจแล้ว พระอัญญาโกณฑัญญะก็ได้บรรลุธรรม เรียกว่าขั้นเริ่มแรกแห่งอริยธรรม เป็นพระโสดาบันขึ้นมาด้วยอุทานว่า ยงฺกิลฺลิจิ สมุทฺยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ สิ่งใดก็ตามเกิดแล้วต้องดับทั้งนั้น นี่เป็นเครื่องถึงใจท่าน จนถึงกับได้บรรลุธรรมขั้นนี้ขึ้นมา เป็นที่แน่ใจที่สุด สุตภูมิของธรรม

ขั้นนี้ หลังจากนั้นก็ทรงแสดงอนัตตลักษณะสูตร นี้ล้วนแล้วแต่แสดง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ซึ่งก็รวมลงในอริยสัจ ๔ นี้เหมือนกัน แต่เป็นธรรมอันละเอียดสุขุมมากจนเข้าถึงจิตเป็นผลให้ได้บรรลุธรรมขึ้นมาทั้ง ๕ องค์ในเบญจวัคคีย์นั้น

นี่คือท่านผู้ได้บรรลุธรรมอย่างรวดเร็ว จากนั้นก็เป็นลำดับลำดับไปดังที่เราเห็นแล้ว แต่ไม่จำเป็นจะต้องบรรยายไปมากมายว่า ขณะนั้น องค์นั้น ๆ เป็นอันดับนั้น ๆ ต่อไป ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกันนี้ ธรรมะที่เหมาะสมกับจริตนิสัยของผู้ใดพระองค์จะนำธรรมะประเภทนั้นขึ้นมาแสดง เช่นเดียวกับโรคเหมาะสมกับยาประเภทใด หมอที่เรียนมาอย่างชำรองแล้วจะทราบเอง และนำยานั้นมาปฏิบัติต่อโรคของคนไข้รายนั้น ๆ ไปเอง จนกระทั่งหายได้โดยไม่ต้องสงสัย นี่พระพุทธเจ้าก็เช่นเดียวกัน

นี่ละธรรมทรงแสดงมาเป็นลำดับลำดับ เวลาพระองค์ประกาศพระศาสนาด้วยพระองค์เองอยู่นั้นเป็นเวลา ๔๕ ปี ใน ๔๕ ปีนี้ไม่มีเวลา ถ้าหากพูดตามภาษาเราก็คือ ที่จะพักผ่อนหย่อนกายให้สะดวกสบายเหมือนโลกทั่ว ๆ ไปนั้นไม่ได้แล้ว มีแต่การแต่งงานที่เกี่ยวกับสัตว์โลกทั้งนั้น ไม่ว่าจะกลางวัน กลางคืน ยืนเดินนั่งนอนท่านจึงมีพุทธกิจ ๕ วัฏ เรียกว่าเป็นงานประจำพระพุทธเจ้า แปรออก ๕ ประการ นี่ตั้งนี้เป็นสำคัญคือ

เวลาบ่าย ๓-๔ โมงเย็นลงไปแล้ว ประทานพระโอวาทแก่พ่อค้าประชาชน มีพระมหากษัตริย์เป็นสำคัญ ลงมาโดยลำดับจนถึงประชาชนทั่ว ๆ ไป

พอตกตอนค่ำเข้ามาก็ประทานพระโอวาทแก่พระสงฆ์ คือเทศนาว่าการให้พระสงฆ์ทั้งหลายได้ทราบ แล้วได้ผลเป็นที่พอใจตามภูมิของตน

พอเที่ยงคืนก็ทรงแสดงธรรมและแก้ปัญหาแก่เทวดาชั้นต่าง ๆ ที่มาเฝ้าพระพุทธเจ้าและสดับธรรม ตลอดถึงการทูลถามปัญหาในแง่ต่าง ๆ พระองค์ประทานพระโอวาทแก่เทวดาทั้งหลาย นับตั้งแต่กุ่มมเทวดาขึ้นไปจนกระทั่งถึงพรหมโลก รวมแล้วเรียกว่าเทวดา เป็นคำที่รวมแห่งเทพทั้งหลาย ทรงแสดงให้เป็นที่เข้าใจ ๆ โดยลำดับ นี่ตั้งแต่ ๖ ทุ่มล่วงไปแล้ว

พอปัจฉิมยามก็ทรงเล็งญาณดูสัตว์โลก ว่ารายใดที่จะบรรลุธรรมได้อย่างรวดเร็ว แต่จะถึงความสิ้นชีวิตเสียก่อนในเวลาที่จะทันหัน พุดง่าย ๆ พระองค์ก็จะเสด็จไปโปรดรายนั้นก่อน เพื่อไม่ให้เสียกาลไปเปล่า ๆ ในภพชาติที่เป็นมงคลอย่างยิ่งนี้

ตอนเช้าก็เสด็จออกบิณฑบาตโปรดสัตว์อีกเช่นเดียวกัน ท่านจึงเรียกว่า โปรดสัตว์ พระพุทธเจ้าเสด็จไปที่ใดอยู่ที่ใด เป็นประโยชน์แก่สัตว์โลกเต็มภูมิของศาสดาทั้งนั้น ไม่มีความบกพร่อง

นี่เราพิจารณาตามพุทธกิจคืองานประจำพระพุทธเจ้า ๕ ประการนี้แล้ว พระองค์ก็เหมือนหนึ่งว่าไม่มีเวลาพักผ่อนเลย แต่พึงทราบเถิดว่าความเป็นศาสดาขนาดนั้น ใครจะมีความเฉลียวฉลาดยิ่งกว่าศาสดาละ ท่านก็ต้องมีการพักผ่อนเป็นธรรมดา ไม่เช่นนั้น ธาตุชั้นนี้ก็เกินไปไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามเราอย่าลืมว่า ภาระของพระพุทธเจ้านั้นหนักมากที่สุด สอนทั้งภูมิของมนุษย์มาที่ควรจะสอนกันได้เห็นกันได้อย่างเปิดเผย สอนทั้งภูมิลับที่มนุษย์ทั้งหลายสัตว์ทั้งหลายไม่สามารถที่จะรู้ที่จะมองเห็นได้ พระองค์ก็ทรงสอน เช่น สอนพวกเทพ พวกเปรต พวกผี เหล่านี้เป็นสำคัญ พระองค์ทรงสอนทั้งนั้น

นี่ละพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ทรงอุบัติขึ้นมา เป็นประโยชน์แก่โลกขนาดไหน ไม่ได้กำหนดว่ามนุษย์มาเพียงเท่านี้ เทวดาอินทร์พรหมทั้งหลายยังได้รับผลได้รับประโยชน์มหาศาล ไม่มีใครเกินพระพุทธเจ้าที่ทำประโยชน์ให้แก่โลกได้อย่างมากมาย เปรตผีเราเคยเห็นเมื่อไร เทวบุตร เทวดา พวกเราเคยเห็นเมื่อไร นอกจากเอาความตาบอดหูหนวกมิดตื้อนี้เข้าไปคัดค้านความจริง คัดค้านพระญาณ หรือคัดค้านความรู้ที่สว่างไสวกระจ่างแจ้งครอบงำโลกธาตุของศาสนานี้เท่านั้นว่าไม่มี เทวดาที่ไหนจะมี มิหนำซ้ำยังดึงเอามนุษย์เรานี่ละเป็นเทวดา เทวดาก็คือพวกมนุษย์นี่เอง เลยรวมเอามา ดึงเข้ามา ตามความถนัดใจ ตามความชอบใจของตน เลยกลายเป็นศาสดาองค์หนึ่งขึ้นมาแข่งพระพุทธเจ้าอย่างไม่อาย นี่เวลานี้กำลังมีจำนวนมาก

เหมือนกับศาสดาของเราที่แสดงไว้อย่างหลอกลวงโลก ไม่เป็นของจริงอะไรเลย ทั้งๆ ที่ของจริงเต็มส่วนนั้นนะมีอยู่ ใครจะรู้ยิ่งกว่าพระพุทธเจ้าละ พวกเราดูอะไรก็ดูด้วยความหูหนวกตาบอด ตาเนื้อตาหนังนี้เท่านั้น ไม่ได้ดูได้รู้ได้เห็นด้วยญาณอันเป็นของพิเศษประจำพระพุทธเจ้า ประจำพระสาวกท่านที่อยู่ในวิสัยที่จะรู้จะเห็นนั้นเลย ท่านรู้ท่านเห็นท่านเป็นครูสอนโลก ในพุทธคุณก็บอกได้ว่า สตถา เทวมนุสฺसानิ นี้ท่านแสดงไว้อย่างน้อยๆ ท่านเป็นครูทั้งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ท่านว่าอย่างนั้น

นี่ละความฉลาดความสามารถของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ที่มาอุบัติในโลกนี้เป็นประโยชน์แก่โลกขนาดไหน ใครมีความสามารถที่จะทำประโยชน์ให้ได้มากอย่างพระพุทธเจ้าไม่มี ไม่มีใครเสมอในโลกทั้งสามนี้ สิ่งที่เราทรงรู้ทรงเห็นก็ไม่มีใครเกินพระพุทธเจ้า ไม่ทรงลำเอียงไม่ทรงลบหลู่ สิ่งใดที่มีบอกว่ามี สิ่งไม่มีบอกว่าไม่มี สิ่งที่ดีบอกว่าดี สิ่งชั่วบอกว่าชั่ว ไม่ลำเอียงไม่ลบหลู่ ก็คือศาสดาองค์เอกนั้นแล ทรงสอนตามเหตุตามผลตามสิ่งที่มีอยู่ทั้งหลาย ทั้งดีทั้งชั่ว ทั้งสุขทั้งทุกข์ บอกไว้หมดทุกแง่ทุกมุม

ถ้าสัตว์โลกมีความเชื่อความเลื่อมใสพระพุทธเจ้า เหมือนกับความเชื่อกิเลสตัวจอมปลอมนี้แล้ว จะไม่ได้รับความทุกข์ความทรมานมากมายอะไรเลย วัฏจักรวัฏวนก็จะย่นเข้ามาโดยลำดับ เพราะพระพุทธเจ้าทรงสอนโลกนั้น สอนเพื่อจะปลดเปลื้องทุกข์

เพื่อจะย่นวัฏจักรวัฏจิติให้เข้ามาสั้นที่สุด ย่นเข้ามาๆ จะเป็นล้านๆ ภพล้านๆ ชาตีกี่ตาม เมื่อสอนลงไปหลายครั้งหลายหน ผู้บำเพ็ญไปตามไม่หยุดไม่ถอยแล้ว จะย่นวัฏฏะเข้ามาๆ จนกระทั่งเอกพีซี นี่ฟังซิ เพียงชาติเดียว มีหน้าซ้ำชาติเดียวยังได้บรรลุธรรมให้ถึงสิ้นสุดวิมุตติพระนิพพานได้โดยไม่ต้องสงสัย ดังพระสาวกทั้งหลายท่านบรรลุพระโสดาแล้วก็ทะลุถึงอรหัตตภูมิ เหมือนดังพระเบญจวัคคีย์ทั้ง ๕ มีพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นต้น ท่านได้เปล่งอุทานขึ้นดังที่กล่าวมาแล้วนี้ นี่คือท่านสำเร็จพระโสดา หลังจากนั้นท่านก็สำเร็จเป็นอรหัตตบุคคลขึ้นมา

พระสารีบุตรพระโมคคัลลาน์ได้ยืนได้ฟังธรรมจากพระอัสสชิ จนกระทั่งได้บรรลุพระโสดาก็เหมือนกัน หลังจากนั้นพระโมคคัลลาน์ก็ ๗ วันบรรลุพระอรหัตตบุคคลขึ้นมา พระสารีบุตร ๑๕ วันบรรลุอรหัตตบุคคลขึ้นมาในชาตินั้นเท่านั้น ไม่กี่วันอีกด้วย นี่ย่นเข้ามาถึงขนาดนั้น พระพุทธเจ้าท่านทรงสอนโลกไม่ได้ยืดยาว ไม่ได้เป็นเหมือนกิเลสที่มันหลอกสัตว์โลกเลย ฟังซิ

หากเราเชื่อพระพุทธเจ้าดังตามธรรมที่ท่านสอนไว้ว่า สวากขาตธรรม นี้แล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างจะสงบร่มเย็น เป็นมนุษย์เช่นอย่างชาวพุทธเราเหมือนกัน ในครอบครัวก็ให้มีกฎมีระเบียบแห่งธรรมเป็นเครื่องปฏิบัติรักษา ต่างคนต่างเข้มงวดกวดขันต่อหลักศีลหลักธรรม อันเป็นความดีงามและสงบร่มเย็น ไม่ฝ่าฝืนไม่ทำลาย เช่น ศีล ๕ เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทำลายความสุขของมนุษย์ ทำลายทุกสิ่งทุกอย่างรวมอยู่ในศีล ๕ นั้นทั้งนั้น เมื่อเราปฏิบัติตามเพียง ๕ ข้อนี้ เห็นประจักษ์ภายในจิตใจของเราและครอบครัวของเรา ครอบครัวของใครก็ตาม ถ้าต่างคนต่างได้พยายามรักษาในศีลธรรมตามสวากขาตธรรมที่พระองค์ตรัสไว้ชอบแล้วนี้ จะเย็นไปหมด ตัวเองก็หาที่ตำหนิตัวเองไม่ได้ เย็น

ครอบครัวเหี้ยมเรื้อนไว้ออกไว้อใจกันได้เพราะใคร่รักษาเหมือนกัน ลูกเต้าหลานเหลนเกิดขึ้นมาก็มีแบบมีฉบับแห่งความถูกต้องดีงาม เป็นเครื่องกำกับรักษาให้เขาได้ยึดหลักอันดีงามนี้ไปปฏิบัติตัวเองเพื่อความเป็นคนดีต่อไป สกุนนั้นก็รักษา สกุนนี้ก็รักษา ที่ใกล้ไกลก็รักษา กว้างแคบรักษาเหมือนกัน โลกจะมีความเจริญรุ่งเรืองและสงบร่มเย็นเห็นประจักษ์ นี้เพราะธรรมของพระพุทธเจ้า

เราเห็นประจักษ์อยู่อย่างนี้ จะว่าธรรมนี้ปลอมยังงัย ว่าธรรมนี้ไม่มียังงัย ถ้าเราอยากเห็นฤทธิ์เห็นเดชของอรรถของธรรมของพระพุทธเจ้า เราก็ต้องแสดงฤทธิ์เดชแห่งความพยายามของเรา ให้เหมาะสมกับธรรมที่เป็นฤทธิ์เป็นเดชเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์วิเศษนั้น ลองดูก็รู้นี้จะว่ายังงัย การฆ่ากันเป็นของของดีแล้วหรือ พิจารณาซิ เพียงรายเดียวเท่านั้นมาฆ่ากันต่อหน้านี้เป็นยังงัย สมมุติว่าเรานั่งอยู่ในท่ามกลางสงฆ์อยู่ด้วยกัน

มีรายไดรายนหนึ่งมาฆ่ากันที่ตรงนี้เป็นยังไง กระเทือนไหม กระเทือนมากไหม ทัวประเทศไทยจะได้ทราบทั่วถึงกันหมด นั้นเป็นเรื่องเล็กน้อยเมื่อไร พระพุทธเจ้าท่านจึงทรงห้ามไม่ให้ทำ

อทินนาทานก็เหมือนกัน สมบัติของใครใคร่รักใคร่ก็สงวน ไม่มีสิ่งใดที่จะสงวนยิ่งกว่าสมบัติของตน จิตใจเป็นของสำคัญมาก กำเริบเลิบบ้านได้อย่างรุนแรงมากยิ่งขึ้นกว่าสมบัติที่หายไป เพราะการฉกการลักการขโมยกันนั้น ถ้าให้กันด้วยความพอกพองใจให้กันสักเท่าไรก็ตาม ไม่มีความกระทบกระเทือน ไม่มีความบอบช้ำ มีความยิ้มแย้มแจ่มใส มีความสุขความสบายใจ รื่นเริงบันเทิง และระลึกถึงบุญถึงคุณต่อกันไปจนกระทั่งถึงวันตายไม่มีสิ้นสุด เพราะความเย็นแห่งธรรมข้อนี้ แห่งศีลข้อนี้นั้นพึงชี้ เรยกตัวอย่างเอาอย่างนี้ ถ้าเราตั้งใจประพฤติปฏิบัติให้เห็นฤทธิ์เห็นเดชของธรรมจริง ๆ เราจำเป็นต้องเป็นผู้ตั้งหน้าตั้งตาประพฤติให้มีฤทธิ์มีเดชในตัวเองด้วยการปฏิบัติธรรม ทำไมธรรมจะไม่แสดงฤทธิ์เดชความศักดิ์สิทธิ์วิเศษให้เห็นประจักษ์ ต้องเห็นอย่างไม่สงสัย

เราไปไหนมาไหนสบายไหม การไม่ฆ่าไม่เบียดเบียนไม่ทำลายกัน แสนสบาย ว่างใจกันได้หมด ไปที่ไหนไปเถอะ ไม่ต้องกลัวว่าภัยจะเกิดขึ้นจากมนุษย์เบียดเบียนทำลายเอา สมบัติเงินทองข้าวของมีไว้ที่ไหน เอา มีไว้เถอะไม่ต้องสงสัย ไม่ต้องกลัวว่าใครจะมาฉกมาลัก ใครก็รู้ว่าเป็นของใครของเราอยู่แล้ว ไม่ใช่ของตัวเอง ไม่ฉกไม่ลักไม่ทำ เพราะอำนาจแห่งศีลธรรมที่ต่างคนต่างรักษาอยู่แล้ว แล้วเย็นไหมพิจารณาซิ จะไปรักษาสมบัติให้วุ่นวายทั้งกลางวันกลางคืนไม่ได้หลับได้นอน ให้ลำบากลำบากอะไรกัน

นี่ก็เพราะความที่เราไม่เห็นว่าเป็นของสำคัญนั่นเอง มันถึงได้รับความทุกข์ ความลำบาก เห็นประจักษ์อยู่อย่างนี้ จะว่าธรรมพระพุทธเจ้าไม่จริงได้ยังไง

กาเมสุ มิฉฉาจาร ก็เหมือนกัน ลูกใครหัวใครเมียใครหลานใคร รู้กันอยู่แล้วไม่มีใครที่จะรู้ยิ่งกว่ามนุษย์ ต่างคนต่างมีขอบเขตมีเหตุมีผลเป็นเครื่องรักษาตนแล้ว จะทำงานในบ้านนอกบ้านไปที่ไหนไปเถอะ ไม่ต้องมีความระแวงแคลงใจซึ่งกันและกันซึ่งเป็นเรื่องใหญ่โตที่สุด ก็คือเรื่องระหว่างสามีภรรยา เอา ต่างคนต่างเด็ดลงไปซิ ฤทธิ์เดชของการรักษาธรรมมี ธรรมก็แสดงฤทธิ์เดชให้เห็นเป็นความสุขความสบาย ไม่เหมือนฤทธิ์เดชของกิเลสที่ทำคนให้ลุ่มจมไปมากมายแล้วเรายังไม่เข็ดไม่หลาบ เรื่องฤทธิ์เดชของธรรมแสดงให้เห็นมีความร่มเย็นเป็นสุข นี่พิจารณาซิ ข้อที่ ๓ เราพูดย่อ ๆ ให้ฟัง

มุสา ก็เหมือนกัน พูดมีคำสัตย์คำจริง พูดไม่หลอกลวงโกหกซึ่งกันและกัน ทำไมจะไม่เย็นใจคนเรา จะไม่ตายใจต่อกันละ เด็กพูดก็เป็นความจริง ผู้ใหญ่พูดก็เป็นความจริง ไม่โกหกหลอกลวงตมตุนกันดังที่เป็นอยู่เนี่ย เย็นไหม นี่ก็เย็น เพียง ๕ ข้อเท่านั้นก็พอแล้ว

อย่างสุราก็เหมือนกัน สุราใครๆ แม้แต่เด็กก็ยังทราบที่สุรานั้นคือของมีนเมา ไม่ใช่เป็นของดี ผู้ใหญ่เราทำไมจึงต้องเสกสรรว่าเป็นของดีของดี ไปที่ไหนอยู่ที่ใด สมาคมใด มีแต่สุราออกหน้า คือ น้ำบ้อออกหน้า คนจะไม่เป็นบ้าได้ยังไง แล้วมันดียังไง คนไม่กินเหล้ากับคนกินเหล้า คนไม่เมากับคนเมามากต่างกันอย่างไร ดูซิ เพียงเท่านี้เราก็ตราแล้ว คนไม่เมาจะอยู่ด้วยความสงบ มีสติตั้ง มีปัญญารอบตัว ไม่เสียความสวยงาม แต่คนเมาเป็นอย่างนี้ มันมีไหมมรรยาท ยิ่งกว่ามรรยาทของสัตว์เสียอีก หากความสวยงามได้ที่ไหนเพราะการเมาสุรานี้ เมาจนกระทั่งถึงขี้ทะเลล็กออกมามันก็ยังไม่รู้ตัวแล้วยังสวยอยู่หรือยังนั่น เมาเลยบ้าไปแล้ว ยังขี้ทะเลล็กออกมาต่อชุมชนยังนั่น มันดีไหม น้ำสุราทำคนถึงขนาดนั้น ดีไหมพิจารณาซิ

เวลาเราเกิดมาที่แรก พ่อแม่ไม่ได้เอาน้ำสุรามากรอกปากเรา แล้วเราทำไมจะไปต่อต้านหาญทำอย่างนั้น เราหยุด..เด็ด ไม่ทำแล้วเป็นยังไง นี่เพียงเท่านี้ก็เย็นมากแล้ว โลก นี่ละเรื่องธรรมที่จะให้แสดงฤทธิ์เดชให้โลกได้เห็น โลกต้องแสดงความสามารถ ปฏิบัติธรรมด้วยฤทธิ์เดช ด้วยกำลังวังชา กำลังศรัทธา ความอุตสาหะพยายามทุกสิ่งทุกอย่างของเราซึ่งเป็นความดีที่จะรักษาธรรมไว้ได้ เอ้า ทำลงไป ลองดูซิธรรมจะไม่ปรากฏให้เห็นได้ยังไง ธรรมมีอยู่แล้ว คนหากไม่รักษาธรรมเฉยๆ นี่เรายกตัวอย่างอย่างนี้ละ

โลกถ้าได้ปฏิบัติตามอรรถตามธรรมของพระพุทธเจ้าแล้ว ไม่ว่าจะในแง่ใดจะต้องแสดงความสุขความสงบเย็นใจให้ได้เห็นให้ได้ชม ให้เป็นที่ภูมิใจทั้งตนเองและผู้เกี่ยวข้องมากน้อย ตลอดสังคมและทั่วโลกดินแดนต่างคนต่างมีศีลธรรมด้วยกันแล้ว จะเย็นที่สุดเลย เตียนนี้เป็นยังไง ร้อนที่สุดก็คือความไม่มีศีลมีธรรมนั่นเอง ทำอะไรลงไปมีแต่เรื่องสังหารอรรถสังหารธรรม ซึ่งเท่ากับสังหารตนเอง ทำลายตนเองให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวาย โลกจึงได้เดือดร้อนวุ่นวาย ไม่ใช่อยู่ๆ ก็เดือดร้อนขึ้นมา แต่เป็นเพราะปฏิบัติผิดจากศีลจากธรรมที่ทรงสั่งสอนไว้แล้วนั่นเอง

นี่ละที่ว่าศาสนาเสื่อมๆ เพราะความไม่เชื่อ อันใดมีอยู่ก็ตามไม่เชื่อว่ามี แล้วก็ฝืนทำลงไปตามเรื่องความหลอกลวงของกิเลส ซึ่งเป็นตัวจอมปลอมที่สุด หลอกโลกให้ลุ่มจุ่มมามากต่อมากแล้วก็ไม่ได้เข็ดกัน ต่างคนต่างสะสมขึ้นมา ต่างคนต่างยกย่องชมเชย ของต่ำๆ ที่สุดที่ปราชญ์ทั้งหลายตำหนิก็ยกขึ้นมาชม จะว่ายังไง อันนี้ให้พิจารณาเอาเอง เวลานี้กำลังออกหน้าออกตาสิ่งเหล่านี้ แล้วสิ่งเหล่านี้เมื่อมีขึ้นมากๆ เป็นยังไง มันกัดกันเหมือนหมานี่ ไม่ได้เหมือนมนุษย์เลย เพราะวิชานี้เป็นวิชาของสัตว์เดรัจฉาน วิชามนุษย์ต้องมีมารยาทต้องมีศีลธรรม ต้องมีขอบเขตรู้จักสูงรู้จักต่ำ ต้องรู้จักเก็บรู้จักรักษาให้อยู่ในความสวยงามพอดี แม้ยังละไม่ได้ก็ให้ต่างคนต่างระมัดระวังรักษาด้วย

มารยาทของมนุษย์ที่มีศีลมีธรรม และมีหิริโอตตัปปะภายในจิตใจ ก็สวยงามไปตามหลักของมนุษย์ไม่ได้เสียหายอะไร

เช่นอย่างครอบครัวผิวเมีย กาเมสุ มิจฉาจาร เหล่านี้ และกามราคะอย่างนี้ ให้ต่างคนต่างระมัดระวังรักษาก็สวยงาม โลกอันนี้เคยมีมาอย่างนี้ ปราชญ์ท่านไม่ได้ตำหนิที่มันเลยขอบเขตเหตุผลนั้นซิ มันต่ำทรามลงไปจนกระทั่งถึงตำหนิ ใครจะไม่ตำหนิ ตามีอยู่ หูมีอยู่ ใจมีอยู่ รู้อยู่เห็นอยู่ในสิ่งไม่ว่าทั้งหลายที่หาญทำกันนั้นนะ มันนำตำหนิก็ต้องตำหนิ ทีนี้เมื่อต่างคนต่างรักษาดังที่กล่าวมาแล้วนี้ โลกก็สวยงามสงบร่มเย็น แม้จะละไม่ได้ก็ไม่เป็นภัย เพราะธรรมชาตินี้มีประจำโลกมา มีธรรมเป็นเครื่องกำกับรักษาเหมือนไฟที่อยู่ในบ้านในเรือนของเรา เราใช้ไฟ ไฟเป็นของจำเป็นที่จะละไม่ได้ แต่เราก็จะต้องรักษาภัยที่มันจะเกิดขึ้นจากไฟ แล้วนำไฟไปทำประโยชน์ได้

นี่ก็เหมือนกัน ไม่ใช่ว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นโทษเสียอย่างเดียวๆ คุณค่าก็มี คนอยู่ในโลกด้วยกัน ย่อมมีความรักความสงวนกัน ด้วยความเป็นธรรม อยู่ด้วยกันด้วยความอบอุ่นเย็นใจ เช่นอย่างสามภรรยาลูกเต้าหลานเหลน อยู่ด้วยกันด้วยความเป็นธรรม ทั้งๆ ที่ต่างคนก็มีกิเลสประเภทที่อยู่ในจิตจิตใจก็ตาม แต่ไม่เห็นมีอะไรเสียหาย ถ้าเราไม่เอากิเลสตัวผาดโผน ตัวเป็นประเภทของสัตว์เดรัจฉานเข้าไปทำลาย เข้ามาออกหน้าร้านเพ่นพ่านทั่วบ้านทั่วเมืองเสียเท่านั้น มันจึงไม่น่าดูที่สุด จะว่ายังไง

ศีลธรรมพระพุทธเจ้าเป็นยังไง ถ้านำมาปฏิบัติทำไมจะไม่งาม ไม่มีใครที่จะงามเกินมนุษย์ของเราในการปฏิบัติศีลธรรม เพราะเหมาะสมอย่างยิ่งแล้ว มนุษย์กับศาสนาเข้ากันได้อย่างสนิท ตั้งแต่ขั้นต้นแห่งศาสนาธรรมถึงวิมุตติหลุดพ้น ไม่มีอะไรใครเกินมนุษย์เรา ถ้านำมาประพฤติปฏิบัติรักษาก็เห็นผลประจักษ์นะซิ

แต่นี้ไม่ได้สนใจ เพราะอะไร ก็เพราะอำนาจของฝ่ายต่ำ คนนั้นก็เสริม คนนี้ก็เสริม พุดกันคำได้ออกมามีแต่เรื่องที่จะทำลายๆ คิดออกมาแง่โตมีแต่พินแต่ไฟ แล้วมันจะเป็นน้ำเป็นท่าให้ร่มเย็นเป็นสุขไปได้ยังไง มันก็ต้องเป็นพินเป็นไฟไปตามๆ กันหมดนั่นแล

อ้าว ทีนี้ยื่นเข้ามาหานักปฏิบัติของเรา ซึ่งเป็นผู้บำเพ็ญเพื่อธรรมอันสูงยิ่งกว่านี้ ความสุขยิ่งกว่านี้ ความเป็นสารถย์ยิ่งกว่านี้ เป็นยังไงในขณะหนึ่งๆ ใจคิดเรื่องอะไรมาก เข้าใจว่าคิดเรื่องนี้มากกว่าเรื่องใดๆ เพราะในหัวใจแต่ละคนเป็นอย่างเดียวกัน เวลาจิตหาความสงบไม่ได้ จิตไม่มีหลักมีฐานไม่มีกฏมีเกณฑ์ บังคับไม่อยู่แล้ว จะต้องคิดแต่เรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ และเผาตนเองให้ร้อนมากยิ่งขึ้นกว่าเรื่องอื่นใดเช่นเดียวกัน พอเราพยายามบำเพ็ญรักษาด้วยความตะเกียกตะกายไม่หยุดไม่ถอย สิ่งเหล่า

นี้จะค่อยสงบตัวลงไป ๆ จิตใจก็สงบเป็นความสุขความเย็นใจ หายกังวลกับสิ่งเหล่านี้ไป โดยลำดับลำดับ

เราก็ทราบได้ชัดว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ก่อวินาศกรรมได้มากที่สุด และทำให้ได้รับความทุกข์ภายในจิตใจมากที่สุดในขณะที่จิตของเราสงบ เราทราบได้อย่างนั้น นี่ก็พิจารณาเข้าไปซิ เมื่อจิตมันหนักในเรื่องอะไรดังที่กล่าวมานี้ อะไรเป็นยาแก้ พระพุทธเจ้าท่านก็สอนไว้แล้ว นี่ก็เคยเทศน์มาไม่รู้กี่ครั้งก็หน เออจนกระทั่งถึงจิตสงบ นอกจากความสงบแล้ว เอาปัญญาสอดส่องมองทะลุไปหมด รูปร่างกลางตัวที่ว่าเป็นหญิงเป็นชาย เป็นสัตว์เป็นบุคคล มันเป็นที่ตรงไหน เอาสติปัญญาหยั่ง คือ ความจริงหยั่งเข้าไปให้ถึงความจริง ๆ ๆ แล้วรู้ตามเป็นจริง ปล่อยวางได้โดยไม่ต้องสงสัย

บังคับให้ยึดก็ยึดไม่ได้ เมื่อได้รู้แจ้งเห็นจริงตามส่วนแห่งธรรมที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว ได้รู้ได้เห็นแล้ว ทีนี้ไม่คิดไม่ยุ่ง จะคิดแต่เรื่องที่จะเปิดทางออกเท่านั้นละ เปิดทางออกโดยลำดับ กว้างไปโดยลำดับ สิ่งที่เคยติดตันอันตึกก็ห่างกันไป ๆ ในบรรดาธรรมทั้งหลายที่จะเป็นไปเพื่อความหลุดพ้นก็กว้างขวางออกไป ๆ ด้วยอำนาจของปัญญา มีความสามารถแก่กล้า สว่างกระจ่างแจ้งและละเอียดแหลมคมไปโดยลำดับ และแทงทะลุกิเลสไปโดยลำดับลำดับ จนกระทั่งพุ่งตัวออกได้จากวัฏจักรวัฏจักรภายในใจของตน เห็นโลกนี้ว่างไปหมดเลยทีนี้

ดังที่ท่านกล่าวไว้ในมาณพ ๑๖ คน มีโมฆราชเป็นสำคัญ ดูก่อนโมฆราช เธอจงดูโลกให้เป็นของว่างเปล่า แล้วจะไม่กลับมาสู่โลกนี้อีก เราพูดย่อ ๆ ว่าอย่างนั้น สุนทรียะ โลก อเวกขสสุ โมฆราช สทา สโต ในภาษาบาลีท่านว่าอย่างนั้น ให้ดูโลกเป็นของว่างเปล่า เมื่อพิจารณาไปถึงขั้นว่างแล้วจะต้องว่าง แต่ที่ทรงแสดงอย่างนั้น เพราะพระโมฆราชนั้นนะ ท่านมีอุปนิสัยสามารถที่จะรู้ธรรมประเภทนี้ได้อย่างรวดเร็ว จึงไม่จำเป็นต้องรื้อมาตั้งแต่ ก. ไก่ ก. กา อะไร บอกในจุดที่สำคัญ แสดงในจุดที่สำคัญเลย พระโมฆราชก็พุ่งทะลุเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาเลยโดยไม่ต้องสงสัย

นี่เพราะภูมิของจิตของธรรมสมควรกับภูมิธรรมขั้นนี้แล้ว พระองค์ก็ทรงแสดงถึงเรื่องความว่างแห่งโลก คือว่างจากความเป็นสัตว์เป็นบุคคล เป็นหญิงเป็นชาย เป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ ที่กิเลสเคยเสกสรรปั้นยอว่าเป็นของดีของดีของดีที่มีค่ามีราคา กลายเป็นของว่างเปล่าจากสิ่งเหล่านี้ จากความเป็นอย่างนี้ไปหมดไม่มีอะไรเหลือ นั้น ท่านว่าว่าง ๆ อย่างนั้นต่างหาก ไม่ใช่ว่างเพราะสิ่งเหล่านี้ไม่มี ในเมื่อตาเห็นอยู่ หูได้ยินอยู่ ไม่มีสิ่งใด มันทันที แต่สำคัญที่จิตไม่ไปยึดไปถึง ไม่ไปสำคัญมั่นหมาย ไม่ไปแบกไปหามเท่านั้นเอง มันก็ว่างไปหมด นี่จิตว่างเป็นอย่างนั้น

ว่างอันหนึ่งก็ว่างอย่างที่ว่าเหมือนอะไรไม่มีจริง ๆ ก็มี อันนี้มอบให้ผู้ปฏิบัติทั้งหลายทราบเองในความว่างของจิต เพราะว่างอย่างนั้นจริง ๆ ก็มี แต่ต้องว่างจากความ เป็นสัตว์เป็นบุคคลนี้ไปก่อน ก่อนไปถึงความว่างประเภทนั้น เพราะนี่เป็นทางเดินความ ปราศจากความ เป็นสัตว์เป็นบุคคล เป็นต้นไม้ภูเขา เข้าสู่ความว่างโดยหลักธรรมชาติ ของจิต นั้น มันเป็นทางเดินเข้าไป ๆ มันก็รู้เอง ๆ เห็นเอง ๆ

วันนี้ได้กล่าวถึงเรื่องสารธรรม ที่พระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ทรงอุบัติขึ้นมา นี้มากต่อมาก นี่คือหลักความจริง ไม่มีอันใดที่จะคัดค้านต้านทานหรือลบล้างได้ และยังเป็นไปอีกตลอดไป เช่นพระพุทธเจ้าของเราที่ผ่านมาไปแล้ว ท่านก็บอกไว้อีกว่าพระศรี อารยเมตไตรยจะลงมาตรัสรู้ต่อไปอีก นั้น ในภพที่ภพนี้มีพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ท่านก็ บอกเอาไว้ ใครเป็นคนบอก คนโง่มาบอกได้ยังไง ศาสดาเป็นผู้บอกเป็นผู้สอนโลก เป็น ผู้ทำประโยชน์ให้โลกมากต่อมาก ทำโลกให้ดีให้วิเศษให้เลิศเลอมากต่อมากแล้ว ทำไมจะพูดสิ่งเหล่านี้ผิด ๆ เพี้ยน ๆ และหลอกลวงต้มตุ๋นโลกไปได้เล่า เป็นไปไม่ได้ หลักความจริงมีอย่างนั้น

จากนั้นพระพุทธเจ้าก็จะมีต่อไปอีกโดยลำดับลำดับ อย่าวว่าแต่ที่เป็นมาแล้วเลย เมื่อเป็นเช่นนั้นทำไมจะไม่มีจำนวนมากเป็นล้าน ๆ ๆ ละ ก็เพราะความจำเป็นของสัตว์ โลกที่คอยพึ่งอยู่ เหมือนกับหมอกกับยา หมอเดินผ่านมาเท่านั้นคนไข้ยิ้มแย้มแจ่มใส ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้สัมผัสสัมพันธ์กับหมอกกับยาเลย เพราะอะไร เพราะหวังพึ่ง มันจะเป็น จะตายจริง ๆ โรคภัยไข้เจ็บมันบีบบังคับ ทำไมจะไม่เห็นหมอเป็นเทวดา เห็นหมอกเห็น ยาเป็นสวรรค์ชั้นฟ้าชั้นพรหมไปละ มันต้องเห็น เมื่อคนจะตายแล้วเป็นอย่างนั้น นี่ก็ เหมือนกันอุปนิสัยสามารถมีอยู่ เห็นโทษเห็นทุกข์เต็มหัวใจแต่หาทางออกไม่ได้ เมื่อมีผู้ มาชี้แจงทางออกทำไมจิตจะไม่กระหึ่มละ แล้วก็หลุดพ้นไปจนได้นั้นแล

นี่ละความจำเป็นของสัตว์โลกมีอยู่อย่างนี้ พระพุทธเจ้าจึงต้องเป็นมาอย่างนั้น เพราะสิ่งที่บีบบังคับให้สัตว์โลกได้ดิ้นรนกระวนกระวาย หาที่หลบที่ซ่อนหาที่หลีกหาที่ หลุดพ้นมีอยู่ นี่ คืออะไร คือกิเลส มันบีบบังคับหากาลหาเวลาได้ที่ไหน มีขอบมีเขตเมื่อไร ไม่มีเบื้องต้นไม่มีเบื้องปลายก็คือกิเลสนั่นเอง บีบบังคับจิตใจของสัตว์โลกแต่ละ ดวง ๆ ไม่มีว่างจากธรรมชาตินี้เลย นอกจากพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์เท่านั้น

เมื่อเป็นเช่นนั้น เวลาพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาทำไมจะไม่รีบเร่งรีบเร่ง ไม่ดีอกดี ใจ ทั้ง ๆ ที่ทุกข์บีบบังคับอยู่ก็ยิ้มแย้มแจ่มใสได้ เพราะความหวังเต็มหัวใจนั้นละพาให้ ยิ้มแย้มแจ่มใส ว่าจะมีหวังพ้นทุกข์ไปได้ เหมือนกับเรามองเห็นหมอและยานั้นแหละ ทั้ง ๆ ที่ยังไม่รักษาก็ยิ้มแล้ว หวังแล้วว่าจะหายจากโรคเพราะยาเพราะหมอ คนไข้หนัก เป็นอย่างนั้น นี่ก็เหมือนกัน ผู้ที่เห็นภัยในวัฏทุกข์ในวัฏสงสารนี้มีจำนวนไม่น้อย ดังที่

กล่าวแล้วนี้ ท่านเหล่านี้เองเป็นผู้ที่กระหึ่มมากที่สุดยิ่งกว่าใครๆ พอได้ยินได้ฟังธรรมเท่านั้นก็ฟังเลย นี่เป็นอย่างนี้

นี่คือหลักความจริงที่ประจำโลกมานานแสนนาน และยังเป็นไปอีกตลอด ถ้าหากไม่มีธรรมเป็นเครื่องแก้เครื่องปลดปล่อยแล้ว โลกนี้จะหาเงื่อนไขต้นเงื่อนไขปลายไม่ได้ หมุนไปเวียนมาอยู่อย่างนี้ตลอดก็กัปก็กัลป์ ไม่มีทางที่จะนับได้เลย แต่เมื่อมีธรรมมาตัดให้ขาดวรรคขาดตอนไป ภพชาติก็ยื่นเข้ามาๆ สุดท้ายก็ผ่านไปได้พ้นไปได้ เพราะอำนาจแห่งธรรมคือความตั้งงามที่ตนได้สร้างมา

พวกเราทั้งหลายได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนาจะให้เลิศเลอขนาดไหนอีก ตั้งใจประพฤติปฏิบัติ ความดีทำที่ไหนได้ทั้งนั้น เวลานี้มาปฏิบัติจิตตภาวนา เอ้า จิตไม่รวมก็ตาม ความดีเราทำลงไปมันต้องได้ความดี และยิ่งเห็นประจักษ์ด้วยแล้ว มันก็ยังฟุ้งๆ จนกระทั่งหลุดพ้นไปโดยสิ้นเชิง หหมดปัญหาโดยประการทั้งปวงในบรรดาที่ว่าวิภูจักรวิภูจิตที่เคยเป็นมาแล้ว เป็นอันว่าขาดสะบั้นไปจากจิตใจ ต่อไปจะเป็นไปอีกใหม่ รู้ได้ชัดๆ ภายในจิตใจ เพราะฉะนั้นท่านผู้รู้ธรรมถึงขั้นอรหัตตภูมิแล้ว ไม่สามารถที่จะนำจิตเป็นวิภูจิตวิภูจักรนั้นมาวินิจฉัยใคร่ครวญมาแสดงได้อย่างเต็มปากเต็มหัวใจได้ยังไง ก็ท่านเป็นผู้เป็นเสียเอง

เวลากิเลสมัดหัวใจท่านก็เป็นมา ตะเกียกตะกายท่านก็เคยตะเกียกตะกายมาแล้ว เพราะอำนาจของกิเลส ลูกลิเลสไม่ได้ ต้องได้ตะเกียกตะกายล้มลุกคลุกคลาน มีแต่ความทุกข์ความทรมานเพราะกิเลสบีบบังคับ ท่านก็รู้แล้วท่านก็เป็นมาแล้ว แต่เวลาได้ชำระกิเลสเป็นลำดับลำดับ จนกระทั่งกิเลสสิ้นไปๆ ขาดสะบั้นลงมาจากใจ ไม่มีเงื่อนไขที่จะมาต่อมาเสริมมาบีบบังคับอีกแล้ว ท่านทำไมจะไม่รู้ เมื่อท่านรู้อย่างประจักษ์ใจของท่านแล้ว ทำไมท่านจะพูดไม่ได้ มันอยู่กับจิต ไม่มีอะไรเกินจิตที่จะรู้ ยิ่งจิตที่หลุดพ้นด้วยแล้ว ยิ่งเป็นจิตที่ฉลาดแหลมคมที่สุด ไม่มีจิตดวงใดเสมอเหมือนเลย

ท่านจะไม่ได้รู้ได้ยังไงว่าความหลุดพ้นเป็นอย่างไร และสิ่งที่พาให้เกิดแก่เจ็บตาย หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงคืออะไร ก็ท่านรบกับสิ่งที่เหล่านี้มาแล้วนี่ จนถึงจะเป็นจะตาย เวลาหลุดพ้นจากกันขาดสะบั้นจากกันระหว่างกิเลสกับจิต ที่พาให้เกิดแก่เจ็บตายนั่นได้หลุดพ้นหรือได้ขาดสะบั้นจากกัน ทำไมท่านจะไม่ได้รู้และทำไมท่านจะพูดไม่ได้ ท่านไม่เอาความจริงทั้งหลายที่เป็นอยู่ในหัวใจท่านเอง มาแสดงให้โลกทั้งหลายได้ทราบ ท่านจะไปเอาที่ไหน

พระพุทธเจ้าท่านก็เอาตัวเองละ พระสาวกทั้งหลายท่านก็เอาความจริงของท่านที่รู้ที่เห็นที่เป็นมาแล้วนั้นแล สั่งสอนสัตว์โลกให้ได้รู้จริงเห็นจริง ผู้ที่เชื่อตามพระพุทธเจ้าก็ค่อยตะเกียกตะกายไป ค่อยผ่านไปๆ สุดท้ายก็ผ่านพ้นไปโดยไม่ต้องสงสัย เพราะ

ธรรมนี้เรียกว่าสวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบแล้ว ชอบเพื่อจะให้ได้รับความดีงามทั้งหลาย จนกระทั่งถึงความพ้นทุกข์โดยถ่ายเดียวเท่านั้น ไม่มีคำหลอกลวงต้มตุ๋นแฝงอยู่แม้แต่น้อยเลย นี่ละธรรมเป็นความจำเป็นต่อโลกอย่างนี้เอง

เราได้มาพบพระพุทธศาสนา และได้มาบวชในพระพุทธศาสนาในเวลานี้ ให้บำเพ็ญตัว อย่าคิดกังวลวุ่นวายกับสิ่งใดนอกจากความดีที่เรามุ่งหมายเข้ามาบวชนี้เท่านั้น เวลาบวชนี้เป็นสำคัญ ออกจากนี้ไปแล้วกิจการงานนี้ยุ่งเหยิงวุ่นวายหาเวลาไม่ได้ เดียวกิเลสก็มาหลอกซ้ำเข้าไปอีก มากี่เหนื่อยเมื่อยล้า ทำงานอะไรไม่ได้ ทำความดีไม่ได้ ภาวนาไม่ได้ ก็ได้ยินแต่เสียงดังครอกๆ วนนั่นได้ นั่น แล้ววันหนึ่งคืนหนึ่งก็เป็นแบบเดียวกันๆ เสียเวล่ำเวลาไป สุดท้ายตายเปล่าๆ เกิดประโยชน์อะไร นี่เวลานี้ไม่ใช่แบบนั้น เป็นเวลาที่เราจะบำเพ็ญคุณงามความดีให้เกิดขึ้นกับใจของเรา จึงอย่าได้พากันนอนใจ ให้อุตส่าห์พยายาม

เชื่อปราชญ์จอมฉลาดที่สุดคือศาสดาองค์เอกนี้ เราจะได้เป็นศิษย์ที่มีครู วิชาอันก็จะย่นเข้ามา ความดีทั้งหลายที่จะทำให้เราเกิดสุขก็จะเป็นที่หวังของเรา เพราะการสร้าง ความดีของเรา

เอาละ การแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร ขอยุติเพียงเท่านี้